

NÉHÁNY GONDOLAT A VEZETÉSI HADVISELÉSRŐL

A KATONAI VEZETŐ SZEREPÉNEK ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK VÁLTOZÁSA AZ EMBERISÉG TÖRTÉNETE SORÁN

A háborúk történetét tanulmányozva megbizonyosodhatunk róla, hogy a hadvezér szerepe, vezetői tevékenysége napjainkig jelentősen megváltozott. Az i.e. XV. században már megjelent az állandó jellegű hadsereg, a katonák külön kasztot képviseltek, a társadalom életképességét voltak hivatottak biztosítani. A hadsereg fő erejét a gyalogság alkotta, melyet nehéz és könnyű fegyverekkel szereltek fel. A harci szekerek megjelenése egy újabb szakasz kezdetét jelentette. A hadvezérek a harc előtt a falanxszzerű harcrendbe csoportosították az erőket. A harc a szemtől szemben felsorakozott erők között folyt. A harc kimenetelét a terepviszonyok, a harcosok felkészültsége, a leleményesség, egy új fegyver megjelenése, a háborús tapasztalat döntötte el. A vezetői tevékenységet kevés háttér-információ segítette, a hadvezér személyisége, tapasztalatai esetenként döntő lehetett a siker szempontjából. A hadvezér az egész csatamezőt áttekinthette, az esetek nagy részében a fegyveres harc közvetlen résztvevője is volt.

A szembenálló felek a győzelmet egy döntő csatában akarták megszerezni. A falanxszzerű felállás nem biztosította az ellenfél üldözését. Az oszlopszerű felállás már a csapás erejének fokozását tette lehetővé, ettől kezdve beszélünk a harcrend mélységi tagozódásáról. A veszteségek pótlására később a hadvezérek tartalékokat is képeztek.

Az ellenfél legyőzésére a hadvezérek különféle dolgokat ötlöttek ki. Az erők egyenletes elosztása és ebben a helyzetben a frontális csapás harcéljárást újak követték, pl. a csapatok egyenlőtlen elosztása az arcvonalon ebből a főtámadás, a döntő ponton való összpontosítása harcéljárás követte.

A háborúknak ebben a korszakában a hadvezér az egész csatamezőt áttekinthette, közvetlenül és operatíván képes volt az eseményekbe beavatkozni.

A feudalizmus korában megjelent a lovasság (a lovagi hadsereg), amelyet csak a háború idejére hívtak egybe. Ez a hadseregek mobilitását jelentette, a tüzfegyverek elterjedése a pusztítóerőt fokozta. Az állóháborúk kora lejárt, a hadvezérek hadjáratokat vezettek, a háborúk így esetenként több évig, évtizedig tartottak. A csapatok vezetése nagyobb felkészültséget, képzelőerőt követelt, a tüzfegyverek és a lovasság alkalmazása új harcéljárások kidolgozását jelentette, a meglepés, a kezdeményezés megjelent a hadvezérek eszköztárában. A vezetés egyre bonyolultabb feladattá válik.

Az állandó hadseregek kora is beköszöntött. Ettől kezdve a hadvezérek a csapatok vezetésének „tudományos alapokra helyezésével” is foglalkoznak. A katonai teoretikusok a háborúra való felkészülést a hadvezér vezetői képességeinek kifejlesztésével szándékoznak megoldani. A hadtudományi írások a vezetés kérdéseivel is foglalkoznak, ettől kezdve a vezetés művészetének ismeretét a harcban a siker egyik feltételének lehet tekinteni.

A háború gépi korszaka új fejezetet nyit a vezetés területén is. A front és a hátsó közötti „távolság” megszűnik, a háborút tömeghadseregek vívják, a gépek csatája zajlik esetenként. A hadseregek vezetése csak komoly létszámú és jól felkészült vezérkarok (törzsek) közreműködésével (feszített munkájával) lehetséges. A vezetői tevékenységhez szükséges információk tömegét egy-egy ember nem képes feldolgozni. A méreteiben nagy hadseregek tevékenységét megtervezni, vezetni, áttekinteni csak hadművelési osztályok (vezérkarok) tudják megoldani. Az első számú vezető tevékenységében, még a komoly háttérmunka ellenére is jelen vannak az intuitív elemek.

A XX. század háborúi — különösen az I. és II. világháború — már a haditechnikai eszközök tömeges alkalmazásával folyik. A haderők haderőnemekre, az utóbbiak fegyvernemekre tagozódnak, a haderő összhaderőnemi harcának, a haderőnem összefegyvernemi harcának a megtervezése, megszervezése, vezetése mérhetetlen nagy információ tömeg megszerzését, feldolgozását igényli. Az információk teljes körű feldolgozása már a II. világháborút követő helyi háborúkban sem volt lehetséges. A vezetői tevékenységben továbbra is fellelhetők az intuitív elemek. A tudományos technikai haladás egy adott szintjén beszélhetünk a hadviseléshez szükséges/nélkülözhetetlen információk csaknem teljes körű feldolgozásáról és a katonai vezetői tevékenység ideális támogatásáról. A legutóbbi fegyveres konfliktusok — az öböl-háború, a koszovói háború — sem bizonyították ennek a feladatnak a megoldhatóságát. A megoldás megtalálása a XXI. század feladata lesz.

A XXI. SZÁZAD HÁBORÚJA

A XXI. század háborúinak jellemzésekor a szakirodalomban olyan kifejezésekkel találkozunk, amelyeket ez idáig ritkán használtak a katonai teoretikusok. Az emberiség létezésének legújabb évezredében elektronizált hadseregről, informatikai hadviselésről, halott nélküli háborúról, vezetési- és űrhadviselésről, az automaták háborújáról, ember arcú háborúról beszélnek az elméleti szakemberek.

A háborúk legújabb korszakát a XX. század szédületes tudományos és technikai fejlődése szülte. Századunkban jutott el az ember az űrbe, kozmikus szerkezetek jutnak a Mars, a Vénusz közelségébe kutatva az élet jeleit, az űrutazás testközelbe került, a Holdon ember járt, az űr katonai célú felhasználásának minden feltétele adott.

Ha a meglévő tudományos technikai potenciált, az emberi felkészültséget a pusztítás, a háborúk szolgálatába állítjuk, akkor valóban a jövő háborúja sokban különbözik az eddigi háborúktól. Ehhez hozzá kell azonban tenni, hogy nem lehet a jövő század emberének a célja a teljes pusztítás.

Az bizonyosság, hogy a jövő háborúját elektronizált hadseregek vívják, a mesterséges égitestekről folytatott felderítés szolgálja a legmodernebb fegyverek tevékenységét. Az idő egyre inkább kincs lesz a hadvezérek kezében, ugyanis aki időt nyer, vagy a rendelkezésre álló időt hasznosabban tölti ki, az háborút nyer. A szembenálló felek, azonos feltételekkel alkotott „automatáik világában” a meglepés, a megelőzés szinte kizárt, ha mégsem, akkor az a küzdelem kimenetelét arra az oldalra billenti, ahol a meglepés, megelőzés van. Ebben a küzdelemben az automaták nem tévednek, de az ember hibázhat, elszámíthatja magát, ezért a jövő háborújában az emberi tényező döntő szerepet játszik - ha úgy tetszik, az ember vezetői tevékenysége meghatározó, a vezetésen múlik a siker elérése.

A XX. század végi háborúk — öböl-háború, a koszovói háború egyértelműen bizonyították, hogy a fegyveres erők technikai fejlettségének magas színvonala a háború kimenetelét meghatározza. Az eleve vesztes fél a hadieszközökben kevesebb veszteséggel számolhat, ha azokat egyáltalán nem alkalmazza, ha a lakosságot, a polgári objektumokat pajzsként felhasználva fegyvereit széttelepíti. Ugyancsak ezek a háborúk bizonyították, hogy egy koalícióval szemben egy ország (állam) sikeresen nem tehet semmit, legfőképpen akkor, ha a koalíció eleve a technika magasabb színvonalát képviselő fegyverekkel rendelkezik, azok lehetőségeit korlátlanul ki tudja használni.

A jövő század háborúja minden bizonnyal az emberi közreműködést nem nélkülözheti, a vezetés minősége az elektronikai eszközök támogatásával ideális mértékben javítható.

A modern nagy kapacitású számítógépek, munkaállomások, számítógép rendszerek, a térinformatika, a GPS alkalmazása, a mesterséges égitestekről folytatott felderítés, a vezetés matematizálódása, a kibernetika vívmányainak felhasználása, az informatika korlátlan lehetőségei stb. a vezetés — rajta keresztül a katonai szervezetek tevékenységének (harcának, hadműveletének) — kockázatait minimálisra csökkenthetik. A korábbi háborúk katonai sikerei a jövő háborújában kiteljesedhetnek, ha a tudomány és a technika legújabb eredményei a tevékenységek megtervezésekor, megszervezésekor, végrehajtásakor mindezt megalapozzák. A sikert ugyanis a XX. század háborúiban nem mindenkor az előzőek hozták meg, az esetek egy részében a parancsnoki (vezetői) intuíció, a rátermettségbeli különbség, az események gyorsabb áttekintési képessége, a küzdelem várható kimenetelének az előrelátásában meglévő különbség, stb. töltötte be a „döntő bíró” szerepét.

Még egy fontos dologról kell szólni, a háborúk kimenetelét minden időszakban sok tényező befolyásolta. Ezek felsorolása nélkül bizton állíthatjuk, hogyha a fegyve-

res küzdelmet egy sokváltozós függvénynek tekintjük, akkor számos megoldás adódik. A megoldásokat, ha a teljes siker és teljes sikertelenség (kudarcc) mezőben vizsgáljuk, a két véglet között számtalan helyzetben megállhatunk. A háborúban a szembenálló felek ugyanazt a pontot, ahol megálltunk másként értékelik, az egyik fél teljes sikert, a másik fél teljes sikertelenséget (kudarcot) könyvelhet el, de ha félúton állunk meg, akkor patthelyzet alakul ki. Az egész háborús tevékenység részeseményei ugyancsak kimenetelüket tekintve, különböző végeredményt hoznak. A részek alkotják az egészet, az egész siker vagy sikertelenség (kudarcc) részek sikereinek, kudarcainak, patthelyzeteinek eredményeként adódik. A részesemények, az egész tevékenység kimenetele valószínűségi alapon közelíthető meg. A matematika nyelvére fordítva sztochasztikus folyamatról, folyamatokról van szó. A sztochasztika egy külön tudományágat képvisel, a jelenségek (azok együttesének) kimenetelét matematikai apparátusokkal írja le. Ebben a megközelítésben a XXI. század küszöbén méltán mondhatjuk, hogy minden technikai, szellemi alap megvan arra, hogy a feltételek ismeretében a katonai harccselekményeket matematikai formában fogalmazzuk meg. A matematikai apparátus alkalmazásával adott feltételek esetén a küzdelem a modern számítógéprendszerrel modellezhető, szimulálható, a kimenetek korlátlan számban előállíthatók. A gép a beprogramozott feladatot végrehajtja, nem téved. Az ember feladta, hogy döntéseket hozzon. A szembenálló felek hadvezéreinek képességei közötti különbségek ekkor is jelentkezhetnek, de már magasabb színvonalú „háttértámogatással”, mint a múlt háborúiban.

A XXI. század háborújában a vezetői (a parancsnoki döntés előkészítés, a parancsnoki döntési képesség, a minimális döntési idők stb.) tevékenység, végsősoron az ember, valamint az őt támogató magasfokon automatizált (automatikus) technikai rendszerek döntő mértékben meghatározzák a fegyveres küzdelem kimenetelét.

A XXI. századi háború előfutárának tekinthető a Koszovói-háború, ha annak egyes elemeit kiragadjuk az egészből. Részben „emberarcú” háborúnak tekinthető, mert a NATO erők olyan precíziós berendezéseket, nagy találati pontosságú (lézer, TV és infravezérlésű) fegyvereket használtak, amelyek a kijelölt objektumokat ember (főleg polgári) áldozatok nélkül képesek voltak megsemmisíteni (rombolni). Nem tekinthető azonban „emberarcúnak” az a fegyveres konfliktus, ha a diplomáciai képviselőket, kórházakat, szociális otthonok lerombolását eredményezi ezeknek az eszközöknek az alkalmazása. Ez utóbbi esetekben a felderítési rendszer anomáliái okozták a rendszer megbízhatatlanságát.

Az öböl-háború és a koszovói háború ugyancsak a XXI. században folyó fegyveres konfliktust vetíti elé, ha a légierők tevékenységét emeljük ki. A Douhet-elmélet igazát egyik háború sem bizonyította, de a korlátlan légi uralom kivívásának lehetőségét csillantotta fel, annak ellenére, hogy mind Irak, mind Jugoszlávia elsősorban a légvédelmi rendszereinek megóvására törekedett. Ezek a háborúk bizonyították, hogy a XXI. században a légierő a fegyveres konfliktusok megoldásának döntő eszköze lesz, és segítségével (közreműködésükkel) egy emberarcú (halott nélküli)

háború is megvívható lesz. (Természetesen a szárazföldi haderő lehetséges tevékenységét nem akarom lebecsülni, de szerepük a béke megőrzésében, fenntartásában, kieroszakolásában csúcsonodhat ki.)

A VEZETÉSI HADVISELÉSRŐL

A jövő század (évezred) háborújának részét képező vezetési hadviselés az előzőekben gyökerezik. Meglátásom szerint a vezetési hadviselésről teljesebb kép úgy alkotható, ha a hadviselés fogalmát tisztázzuk, például az elektronikai és lélektani hadviselés fogalmak analógiájára azt megfogalmazzuk, tartalmát feltárjuk, alapelveit, támogató elemeit rögzítjük.

A hadviselés az általános értelmezés szerint háborúskodást és nem feltétlenül a fegyveres küzdelmet jelenti, azaz a háborúhoz kapcsolódó fegyveres és nem fegyveres tevékenységek területére is kiterjed. A hadviselés példaként említve, folyhat pszichológiai (lélektani), elektronikai, elektronoptikai, informatikai, vezetési, gazdasági, politikai eszközökkel. A hadviselés egyes területeken ma már kiforrott módszerekkel, konkrét formában, magas színvonalon és hatékonysággal folyik (folyhat), pl. lélektani, elektronikai eszközökkel. Ennek igazságát a gyakorlat és az a gazdag szakirodalom bizonyítja, amely ezekben a témákban fellelhető.

A vezetési hadviselés, mint a hadviselés egyik formája szorosan kötődik az informatika forradalmához, megjelenése és elméletének kialakulása az informatikai társadalomhoz kötődik, annak a terméke. A hadviselésnek azt a részét vizsgálom, ami a katonai tevékenységekhez kötődik. Értelmezésem szerint a vezetési hadviselés egyenlő azzal a hatásrendszerrel, ami a katonai vezetés eszközeivel, a katonai vezetés módszereivel, a katonai vezetői és vezetési tevékenység által a csapatok tevékenységének befolyásolása, az ellenfél tevékenységének megghiúsítása, tevékenysége hatásának csökkentése, szándékáról való lemondatása érdekében hoznak létre. Ebben az értelemben a vezetési hadviselés a fegyveres küzdelemnek nem a „kemény részét” (rombolás, pusztítás stb.) jelenti, hanem sokkal inkább a „fehér galléros” tevékenységi kört öleli fel.

A vezetési hadviselés fogalma

A fogalom jobb megértése érdekében nézzük meg, miként értelmezi a Hadtudományi Lexikon az elektronikai hadviselést:

„Az elektronikai hadviselés katonai tevékenység, amely magában foglalja az ellenség által használt elektromágneses spektrum meghatározását, a spektrum ellenség általi használatának csökkentését vagy megakadályozását és a saját csapatok részéről a korlátozás nélküli használat lehetővé tételét.”

A megfogalmazás rögzíti, hogy az elektronikai hadviselés katonai tevékenység, egy sajátos közeg használatát korlátozza vagy megengedi attól függően, hogy ellenséges vagy saját csapatokról van szó. A vezetési hadviselés tehát ezen az alapon ugyancsak katonai tevékenység, ami egy sajátos terület — a vezetés — hatásrendszerét erősíti vagy gyengíti attól függően, hogy milyen eredményt akar elérni a saját csapatok, illetve az ellenség teljesítményében.

A vezetési hadviselés az információs társadalomban teljesebben ki, ennek a társadalomnak a hadseregét elektronizált hadseregnek nevezhetjük. A vezetési hadviselés lényegének megértéséhez számos adalékkal szolgál, ha jellemezzük az elektronizált hadsereget. A korábban említettek szerint ez a hadsereg a XXI. század tartozéka, az információra orientált társadalom fegyveres ereje, számítógépesítetttsége magas fokú, csúcstechnológiai fegyverrendszerekkel rendelkezik. Adottságainál fogva a felderítésben, az elhatározásban, a válaszreakciókban, manőverezésben, a feladat-végrehajtás minőségében nagyságrendekkel gyorsabb, mint a korábbi hadseregek.

A jövő hadserege, az eljövendő katonai tevékenységek módja, formái, stb. csírájában már napjainkban is fellelhetők a meglévő hadseregekben. Így az elektronizáltság foka napjainkban a hadseregek egyik fontos mutatója, ez az állapot kiválóan képzett információs és távközlési szakembereket igényel, a vezető és törzskari állománytól új típusú készségeket követel, pl. a számítógépek felhasználói szintű ismeretét és kezelését. Kialakításának egyik fontos feltétele a fejlett elektronikai információstruktúra.

A vezetési hadviselés módját — mint a hadviselési módot általában — jellemezni lehet. A legmodernebb háború egyik katonai-technikai jellemzője az, ahogy a vezetés megvalósul. A hadművészet elméletének és gyakorlatának egy része ezzel a kérdéssel foglalkozik. A vezetési hadviselés módja kifejezi, hogy a fegyveres erők alkalmazását, alkalmazási formáit, milyen vezetési tevékenységgel lehet megvalósítani. A vezetési hadviselés módja, mikéntje, megvalósulási formái, az alkalmazott vezetési módszerek összessége szoros összefüggésben van a szembenálló országok gazdasági, erkölcsi, tudományos-technikai színvonalával, a katonai erőviszonyokkal, a katonaföldrajzi helyzettel, a háború politikai céljaival, a háború kirobbantásának körülményeivel és a háborúban alkalmazott pusztítóeszközökkel. A korszerű hadviselés már a háború kezdetén az ellenség gazdasági potenciáljának, minden fontos objektumának, fegyveres erőinek rendkívül gyors blokkolására, lefogására, esetleg megsemmisítésére irányul.

A vezetési hadviselés tartalma

A vezetési hadviselés tartalmát jórészt már az alább leírtak is körülhatárolták, lényegét tekintve tehát egy hatásrendszer, amivel a saját és az ellenfél tevékenységét is befolyá-

soljuk a fegyveres küzdelem végső kimenetelét meghatározandó, a két fél tevékenységének megengedő, illetve tiltó szabályait következetesen bevezetve (alkalmazva).

Ennek érdekében a parancsnokságokat, törzseket egyre tökéletesebben szervezzük meg, felhasználva a szervezéstudomány élenjáró módszereit, a vezetési folyamatok szabályozására, a vezető szervek felkészítésére, és alkalmazására az informatika minden elért eredményét mozgósítjuk. Így ezeknek a vezető szerveknek a működése a vezetés tökéletesebb, magasabb színvonalú hatását biztosítja.

A XXI. század háborújában a korlátlan pusztítás minden feltételét meg lehetne teremteni. Az emberiségnek azonban nem a korlátlan pusztítás a célja, hanem a józanész határain belül és ellenőrizhető módon elviselhető veszteséget kell okozni az engedetlennek, mégpedig olyan mértékű veszteséget, ami józan belátásra bírja az agresszort, vagy a korlátlan diktatúrára törő személyt, a hódítót stb. Ha a korlátlan pusztítás lenne a cél a jövő század háborújában, akkor az ABV-eszközöket kellene tökéletesíteni, és a célbajuttatást teljes pontossággal megoldani, így a világ elpusztítása megoldható lenne. A jövő században az a cél, hogy a békés építés folytatódjon, a konfliktusokat tárgyalással rendezni lehessen, ha ez nem megoldható, akkor egy „emberarcú” fegyveres konfliktusban józan belátásra kell bírni a „renitenskedőt”. Az emberarcú háború tehát nem liberalizmus, de annál inkább egy erélyes és emberséges ütőerő, csapás mindaddig, amíg a józan belátás nem győz. (A belátás nemcsak vezetőre, hanem népre, népcsoportra, államra, országra, koalícióra is érvényes.)

A jövő háborújában a vezetésnek számolni kell a tevékenységekkel kapcsolatos bizonytalansággal, azzal, hogy a szembenálló fél hogyan reagál a fellépésünkre. Ez utóbbit tekintve a bizonytalanság területén három esetről beszélhetünk:

- ismert lehet a reakció lehetséges tartománya, azaz tisztába lehetünk a lehetséges viselkedés limitjével;
- előfordulhat olyan bizonytalanság, ami nem teszi lehetővé a viselkedés előrejelzését, de megmondható, hogy a lehetséges viselkedési alternatívák előfordulási valószínűsége nem egyforma;
- lehet a bizonytalanságnak olyan foka, amikor hosszabb időszakra bizonyosra megadható a sztochasztikus séma.

Bármelyik esetben a vezetésnek adaptív viselkedésre kell beállítania a szervezetet. A további vezetési módszereknek, az ellenfél befolyásolása módjainak arra kell irányulnia, hogy a vezetés továbbra is ura maradjon a helyzetnek és lehetőleg a kívánt hatással adekvát reakciót/alkalmazkodást váltson ki, a helyzetet mindenképpen befolyásolni tudja. A háborúban a vezetőknek nincs lehetősége a próbálgatásra, a jövő háborújában ez még inkább igaz, a vezetői döntést a tudománynak kell megalapozni, ezen az alapon kalkulálható a kockázat (a kudarc lehetősége) és egyre inkább háttérbe szorul a parancsnoki ráérzés, az intuíció. A modern számítógépekkel, a döntés informatikai támogatásával kizárható az ösztönös vezetői tevékenység, a döntési skálán a célratörő döntési mechanizmus irányába kerülünk.

A vezetés eszközeivel, a vezetési módszerekkel, eljárásokkal, a vezetés területén egyre inkább a tudatosság irányába való elmozdulással, a vezetés intuitív elemeinek háttérbe szorításával stb. olyan hatásrendszer érhető el, ami jelentőségében hasonló, mint amit a XX. században kiteljesedett tudományos-technikai forradalom jelentett a katonai tevékenység minden területén.

A vezetési hadviselés alapelvei, jellemzői

A vezetési hadviselés nem azonos a katonai vezetéssel, hanem a vezetésnek a katonai tevékenységek minden elemére befolyással bíró hatásrendszere tudatos működtetésének művészetét jelenti az én felfogásom szerint. Szorosan kapcsolódik a vezetéshez, de annak elsősorban nem a teoretikus oldalából vezethető le, hanem főleg a vezetés gyakorlati (praktikus) oldalából, annak hatásrendszere területéből eredeztethető, ezen belül is a működési, működtetési mechanizmus kérdéskörét öleli fel.

A vezetési hadviselés a katonai szervezetek parancsnokainak komplex vezetői tevékenységét feltételezi, magától a vezetéstől nem szakítható el. A hatásrendszer kialakítása a vezetés érdeme, ezért úgy vélem, hogy a vezetési hadviselés alapelvei a vezetés alapelveiből levezethetők. A vezetési tevékenység hatásrendszere pedig a XXI. század háborújának ismertében jellemezhető.

Az alapelveket tekintve, véleményem szerint, a vezetési hadviselés alapját képező katonai vezetői tevékenység területén érvényesülnie kell az alábbiaknak:

- a munkamegosztásnak;
- a hatáskörök és felelősségek meghatározásának;
- a fegyelemnek;
- az utasítási rendnek (egy ember egy embertől kaphat feladatot);
- az erőfeszítések egységének;
- a részérdekek alárendelése az általános érdeknek elvnek;
- a hasznos tevékenység jutalmazásának, káros tevékenység elítélésének, büntetésének;
- a centralizációnak;
- a hierarchiának;
- a rendnek;
- a méltányosságnak;
- a kezdeményezésnek;
- az összetartozás tudatának.

A felsoroltak természetesen még más elvekkel is kiegészíthetők, számszerűleg mindegy, hogy hány elvet sorolunk fel. Az elvek megfogalmazásakor az a döntő, hogy azok érvényesülése növelje a szervezetek teljesítményét.

A jövő század háborújában a vezetési tevékenység hatásrendszere olyan legyen, hogy a hadviselő szervezet komplex tevékenységében érvényesüljön:

- a rugalmasság;
- a gazdaságosság;
- a súlyképzés;
- a minimális kockázatra való törekvés;
- a legnagyobb tudatosság;
- az egyszerűség;
- a biztonságra való törekvés;
- a védelem legjobb megszervezése;
- az optimális döntéstámogatás;
- a tudatosság,
- a célratörés;
- az optimális visszacsatolás;
- a rendszer tehetetlenségének minimalizálása;
- az elfogadható mértékű (vagy minimális) rombolás;
- a sebezhető maximális védelme;
- a minimális tévedési lehetőség;
- a folyamatos előrelátás;
- a kialakult helyzethez való alkalmazkodás.

A felsorolás természetesen nem teljes, további elemekkel még kiegészíthető, ha azok nem a katonai tevékenységgel elérhető totális rombolást segítik, hanem a kitűzött célt a lehető legkisebb erőfeszítéssel, célratöréssel, tudatossággal, minimális anyagi, technikai és személyi veszteséggel teszik elérhetővé.

A vezetési hadviselés logikája

A vezetési hadviselés a döntéshozatal kérdését nem kerüli meg, de nem is favorizálja azt, hanem olyan vezetői feladatot megoldó hatásrendszert indukál, amelyben rugalmasan, előrelátóan, a kialakult helyzetnek adekvát módon felfedhetők, elemezhetők és megoldhatók a szervezet konkrét problémái, az előbb felsorolt jellemzők figyelembevételével.

A vezetési hadviselés hatásrendszere minden egyes szituációban úgy juthat érvényre, ha a nagyszámú befolyásoló tényező sokrétű valóságán „győzelemre” jut. Az eseményeket befolyásoló változók közötti relációk általában nehezen áttekinthetők, nehezen modellezhetők, mert a közöttük lévő korreláció általában gyenge. A bonyolult és áttételezett függőségi viszonyok a vezetésre sok bizonytalanságot visznek, ezek a jelenségek mindenképpen igénylik egy az informatikai eszközökön alapuló döntéstámogató rendszer létét, a modern számítógépek alkalmazására képes személyzet közreműködését.

A jövő háborújában a vezetési hadviselésnek reprezentálni kell az értelmet és a gondolkodás logikáját, a vezetés racionális gondolatainak következetes végigvitelét. Eközben követelmény, hogy a feladat megoldásában alkalmazott módszerek feleljenek meg a célnak, és a kívánt hatásrendszer érvényesülését segítsék elő. A haditevékenységekben, a szervezetek feladat-megoldási gyakorlatában, a vezetés gyakorlatát az értelem uralmának kell áthatni. A vezetési módszerek, a vezetési hadviselés gyakorlatában, csak a hatásrendszerrel együtt értékelhetők. A vezetési hatás, a vezetési tevékenység hatásrendszere és az elért eredmények között a törvényszerűségek, a törvényszerű összefüggések felfedése, a hatásrendszer érvényesülésének huzamos és részletekbe menő megfigyelése az e területen folyó kutatás fontos feladata.

A vezetési hadviselésben a vezetés logikája, a vezetés elméleti alapja, a vezetés technikája, a vezetési hatásrendszer érvényesülése csak adott szervezetre értelmezhető, tehát mindenképpen a középpontban a szervezet áll. Egy adott szervezet vezetője a vezetési hadviselésben csak a szervezetnek egy elszigetelt individuuma lehet, a szervezet vezetési logikája, a hatásrendszer logikája az egész szervezethez kötődik.

A vezetési logika szigora, a vezetői jó szándék nem feltétlenül eredményezi a feltételezett hatást. A szervezeti valóság objektív logikája, a szervezet működtetése olyan közösségi logikát kíván, amely a vezetéselmélet és a szervezeti célok ismeretében a vezetés hatásrendszerének juttatja a döntő szót. Mindezekkel azt kívánom tudatosítani, hogy a vezetési hadviselés elmélete, gyakorlata, az alkalmazott módszerek, eljárások megismerhetők, az emberi tevékenységhez kötött elemei elsajátíthatók, ennek a tevékenységi rendszernek az alkalmazására fel kell készülni, érvényesülését a tökéletességig fejleszteni emberi kötelesség, a jövő század, évezred követelménye (de a jövő „emberarcú” háborújának is elengedhetetlen feltétele).

A vezetési hadviselés fajtái (felosztása), azok érvényességi területe

A fegyveres erők alkalmazására sor kerülhet békeidőben, válság vagy konfliktushelyzetben és háború esetén. A XX. század végén az emberiség legfőbb célja az volt, hogy a nemzetközi ellentéteket, vitás kérdéseket lehetőleg erőszak (fegyverek) alkalmazása nélkül döntse el. Esetenként ezt a törekvést siker koronázta, de a századvég két háborúja, az öböl-háború és a koszovói események ezt nem igazolták. Az ezred-(század-) forduló még magában azon a tényen nem változtat, hogy időnként az előbb említett események (háborúk) a 2000. év után nem következnek be. A fegyveres erőket valamilyen módon az új évezredben is alkalmazni lehet/kell.(?) Az alkalmazásuk a társadalom előbb felsorolt állapotaihoz köthetők. A vezetési hadviselés is a felsorolt szakaszokhoz köthető, érvé-

nyesülési területe és mérete a szakaszoktól függően változik. Így a vezetési hadviselés folyhat:

- békeidőben;
- válság- vagy konfliktushelyzetben;
- háború idején.

A hatásrendszer mérete szerint beszélhetünk:

- figyelmeztető jellegű;
- részleges;
- teljes vezetési hadviselésről.

A vezetési hadviselés a korábban leírtak szerint egy hatásrendszer, amely a katonai tevékenység minden területére kiterjedhet, így csoportosítható, pl.: a katonai tevékenységek környezetben elfoglalt helye szerint, így

- a légtérben, világűrben folyó;
- a szárazföldön,
- tengeren folyó katonai tevékenységhez kapcsolódhatnak.

A haderőnemek szerint:

- a légi erő,
- a szárazföldi csapatok;
- a haditengerészet tevékenységi körét érintő vezetési hadviselésre osztható.

De a haderő egyes fegyvernemeihez, szakcsapataihoz, a hadrendi-szervezeti elemekhez katonai tevékenységi fajtákhoz, alkalmazott eszközökhöz stb. kötődő vezetési hadviselésről is beszélhetünk.

A vezetési hadviselés támogató elemei

A vezetési hadviselés támogató elemei azok az erők és eszközök, eljárások, módszerek, amelyek vezetési funkciót nem töltenek be, de tevékenységük (közreműködésük, alkalmazásuk) nélkül a feladat sikeres megoldását biztosító hatásrendszer csak részben hozható létre. Néhány ilyen elem:

- a rendszeresített vezetéstechnikai eszközök;
- a személyi számítógépek, számítógéprendszerek, munkaállomások,
- műholdas felderítő rendszer;
- műholdas helymeghatározó rendszer (GPS);
- a digitális terepadatbázis,
- digitális térképek;
- a térinformatikai eljárások, módszerek,
- a modern demonstrációs eszközök,
- a számítógépeket magas színvonalon alkalmazó szakemberek,
- az elektronikai (felderítő, fegyverirányító) rendszerek;
- elektronikai berendezések, eszközök;

- elektronikai zavaró eszközök;
- ügyviteli eszközök;
- döntéstámogató eszközök,
- kibernetika,
- matematikai módszerek, stb.

A vezetési hadviselés összetevői

A vezetési hadviselés hatásrendszerének érvényesülni kell az ellenfél oldaláról szemlélődve, annak

- a vezetési rendszerében,
- az informatikai támogató rendszerében;
- a felderítés területén;
- a fegyverirányító rendszerben,
- elektronikai hadviselés területén;
- a harcbiztosítás minden területén;
- az ellentevékenységekben;
- az emberekre való közvetlen ráhatás területén;
- a környezetben, stb.

A vezetési hadviselés tervezése, szervezése, megvívása

A vezetési hadviselés előkészítése (tervezése, megszervezése) elvileg hasonló elvek, módszerek alkalmazásával valósulhat meg, mint minden más katonai tevékenység esetén ez történik.

A vezetés elméletben ismert területeken, azaz

- az informálódás;
- a tervezés;
- döntés,
- szervezés;
- végrehajtás irányítása;
- ellenőrzés, értékelés területén.

A szakirodalomban fellelhető ismeretanyag rögzíti a követendő tevékenységeket, ezért ezt nem tartom szükségesnek ezt részletesebben kifejteni.

A vezetési hadviselés megvívása elméletileg ugyanazokon az alapokon történik, mint bármely hadviselési mód esetén. A különbség annyi, hogy ennek a hadviselési módnak a hatásrendszer kialakítása, modulálása, szüneteltetése, felélesztése területeket kell felölelni, a tevékenység elsősorban szellemi műveleteket integrál, a támogató elemek területén ehhez bizonyos tevékenységében mindenképpen a szellemi munka az uralkodó.

ÖSSZEGZÉS

A vezetési hadviselés megvalósítása, a jövő katonai tevékenységeiben való érvényesítése a XXI. század (az új évezred) kihívása, az emberiség alkotó munkáját hivatott elősegíteni, már amennyire egy „emberarcú” háború a maga rombolásával ezt lehetővé teheti. Az emberiség történetét a háborúk, a háborúskodások végigkísérték, az ellenfélnek okozott nagy veszteség a fejlődést gátolta, néha évtizedekre megszakította. A jövő században, ha nem sikerül az ellentéteket, vitás kérdéseket tárgyaló asztalnál rendezni, akkor arra kell törekedni, hogy a minél kisebb veszteségokozással sikerüljön ezeken a bajokon úrrá lenni. A jövő évszázadban ez az elképzelés nem megvalósíthatatlan, ennek minden feltétele már napjainkban is adott, ennek a katonai-technikai oldalát kell kimunkálni, és a tökéletességig csiszolni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Hadtudományi Lexikon (A-L, M-ZS). Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995.
- [2] BENE László: A vezetés tudományos megalapozása. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1970.
- [3] Az egyetemes és magyar hadművészet fejlődése az ókortól napjainkig. Tankönyv. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1986.